

פניני הפרשה

מקץ

עלון מס' 1169

1169

שנה כ"ד התשפ"ג

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216

כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

ה' נצב עלינו?

בשם הגר"א מובא על הפסוק בתהלים "עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע", שכאשר סיפר פרעה ליוסף על חלומו, אמר לו: "הנני עומד על שפת היאור", מיד תיקנו יוסף ואמר לו "שפת לא ידעתי אשמע", לא כך חלמת, אלא ראית את עצמך עומד על היאור, כי פרעה התבייש לומר שהוא עומד על אלהות.

את ההבדל בין הלשונות מבאר רבי ירוחם ממיר זצ"ל כי לכל אדם יש עקרונות המנחים את דרכו בחיים. יש אדם ההולך שבי אחר יצרו ושרירות לבו, קובע את עקרונות חייו על פי גחמותיו, ויש לעומתו אדם נעלה שהולך ע"פ האמת והצדק, דרכיו מתנהלים לפי יסודות האמת ולא להפך.

זה ההבדל הגדול בין יעקב אבינו לבין פרעה. אמנם גם לפרעה היה אלהים, הוא היאור, אך הוא "עומד על היאור" – הוא קבע את עקרונות האלוהות של היאור שיתאימו לרצונו, כפי שאומר הנביא על פרעה שאמר "לי יאורי ואני עשיתני". וכדרך שאומרים העולם "כל אחד והאמת שלו". לעומתו יעקב אבינו כתוב בו "והנה ה' נצב עליו". הוא ביטל עצמו לתורת ה' ולרצון ה', ויעקב שהיה במדת האמת, ככתוב "תתן אמת ליעקב", היה מוכן לשעבד רצונותיו ולשנות עצמו ע"פ האמת. ולכן נכתב עליו "ה' נצב עליו", להפך מפרעה העומד על אלהיו היאור. אם אדם מתאים את עצמו לרצון התורה, אז הולך בדרך אבותינו, אך אם מתאים את התורה לרצונותיו ולדרכיו, הרי הוא הולך בדרך של פרעה.

*

מסופר על הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל שיסד את ישיבת מיר בארץ ישראל, וישיבה זו זכתה להצלחה גדולה, וכיום היא מונה אלפי תלמידים. בהקמת הישיבה אסף הרב בחורים חשובים ונבחרים. ביניהם היה בחור שלא כיבד בהנהגתו את הישיבה. חשובי הבחורים ביקשו מראש הישיבה שיורה לו לעזוב ולמצוא מקום אחר. אמר להם שהוא צריך לחשוב על כך. לאחר תקופה נקעה נפשם ובאו אליו שוב ואמרו לו "באו מים עד נפש, איננו מסוגלים לשהות במחיצת בחור שגורם בושות לישיבה. זה או אנתנו או הוא!".

שמע אותם ראש הישיבה בקשב ואמר להם "יכול להיות שאתם צודקים, אבל עליכם איני דואג, בכל מקום אחר תוכלו להמשיך ללמוד, אבל הבחור הזה אם אני יוציא אותו מהישיבה הוא ילך לרחוב. המחשבה שלי מה רצון ה', שאני יהיה ראש ישיבה או שאני אדאג לבחור הזה. לי אין שום ספק שרצון ה' לדאוג לבחור". ודוקא מעשה זה זיכה את הישיבה לפרוח ולגדול.

מפגל מלמדי השפלהתי	עצה טובה
<p>מה לומדים מן – סביבון פְּשֵׁה־סְבִיבֹן בְּפַעְלָה – הוא מְסַתְּבֵב וְאֵינֹו נֹפֵל. בְּרַגְעֵ שְׁהוּא עוֹצֵר, מִיַּד נֹפֵל. כִּן הָאָדָם, אִם לֹא יְהִי בְּפַעְלָה וּבְעֵלְיָה מִתְּמַדָּת, מִיַּד יִפֹּל. עֲמִידָה בְּמִקוֹם מְזַמֵּינָה נְפִילָה. (הַרְבֵּ מְאִיר גַּבְאֵי שְׁלִיטָ"א).</p>	<p>התעוררת בבוקר ביום גשום, והיצר הרע אומר לך "אתה חולה, אתמול השתעלת כמה פעמים, תנוח עוד ותראה אם זה יעבור". אתה שוכב נבוך, מתקשה להחליט – האם זהו קולו של היצר הרע? פשוט מאוד: קום מהמטה, התלבש, שתה כוס תה, ואז שקול את הרגשתך שנית. (ע"פ "חובת האדם בעולמו" ח"א).</p>

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סעדון זצ"ל

"ממיתת הזקנים יש להרגיש כי המיתה היא הכרחית סוף כל סוף, ולא כמיתת הצעירים שיש לתלות אותה לאיזה סיבה שלא שמר על עצמו, ואילו שמר על עצמו מכל דבר לא היה מגיע למיתה, אך ממיתת הזקנים מוכח שהגזרה מתוחה על כל נברא לקבל המיתה".
 ("מגיד חדשות" ח"י דרוש י"ז)

ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח וגו' ויצא יוסף על ארץ מצרים (מ"א מ"ה)

יש מפרשים שרצה פרעה להשכיח את שמו העברי של יוסף ועל כן קרא לו צפנת פענח, ועל זה אומר הכתוב ויצא יוסף על ארץ מצרים, דהיינו נשאר בשמו העברי שקרא לו אביו "יוסף". (שמעתי). ונראה לענ"ד להוסיף שזהו גם הביאור בפסוק הבא "ויצא יוסף מלפני פרעה", דהיינו שגם כשיצא מלפני פרעה היה בשמו הקודם "יוסף". (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

והורידו לאיש מנחה מעט צרי ומעט דבש נכאת ולט בטנים ושקדים (מ"ג י"א)

ק"ק למה בצרי ודבש שלא רק מעט שלא כמו בשאר הדברים? ואפשר לומר ע"פ הכתוב במשלי (כ"ה ט"ז) "דבש מציאת אכל דבש פן תשבענו ונתקאתו", ופי' המצודות דוד דמהראוי הוא שתאכל ממנו מעט וכו' כי כשתאכל הרבה כדי שביעה פן תקיא את הכל ותאבד גם המעט שאכלת בתחילה. ע"כ. וגם צרי פי' הרס"ג שהוא תריאק ופירושו שיקוי משקה כעין הדבש. וכנראה שגם ממין זה יש לאכול מעט כמו הדבש ולכן שלח יעקב מהם רק מעט. (הרה"ג ר' רחביה חרוק שליט"א).

נקודת חן / עובדיה חן

השקעה בלי גבול

המלוה גם הוא סירב לקבל את התפקיד ונימוקו עמו: "עסוק אני בהעלאת או הורדת הילדים בהושבתם ובהשגחה עליהם. איני יכול להיות אחראי גם על הדלת!".

הקשיב חכם בן ציון אבא שאול לטענות המוצדקות של השניים, והשיב להם: "אינ לי הכרעה לתת לכם ברגע זה. אולם שאלה לי אליכם: כמה מוכנים אתם לשלם עבור פתיחת ההיכל בשבת? מאה דולר? וכמה עולה פתיחה בראש השנה? אלף דולר? ובנעילה?... הרי אנשים מוכנים להשקיע הון כדי לזכות בפתיחת וסגירת ההיכל, והנה לכם הזדמנה הזכות הזו באופן יומיומי, ולגמרי בחנם!".

"בכל פעם שדלת ההסעה נפתחת, וילד נכנס אליה, הרי זו פתיחת ההיכל!", קרא הגאון בהתרגשות. "ילד יהודי הולך ללמוד תורה, ואתם יכולים לזכות לפתוח עבורו את דלת ההסעה, או לסגור אותה אחריו, ובחנם. מי פתי יותר על זכות כזו?!"

השניים קיבלו את התשובה ויצאו מהורהרים מחדרו של הרב. לאחר רגעים ספורים שבו ונכנסו. הפעם ביקשו מהרב שיכריע ביניהם הכרעה הפוכה: למי מגיעה הזכות לפתוח ולסגור את דלת ההסעה...?

"עשו פשרה וחלקו את התפקיד ביניכם" הציע חכם בן ציון "העיקר שאף אחד מכם לא יחמיץ חלילה את הזכות".

ההשקעה בילדים שעתידים לצמוח לתלמידי חכמים היא זכיה שלא תסולא בפז. לא יפלא איפוא שאין גבול וקצבה למדת ההידור שראוי לנהוג במצוה יקרה זו של הדלקת נר חנוכה.

המנהג הרווח כיום בהדלקת נרות חנוכה, הוא מנהגם של המהדרין מן המהדרין לפי בית הלל, שמדליקים באופן של מוסיף והולך: מתחילים בנר אחד ומסיימים בשמונה.

שואל הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל: כמה שונה ההידור במצות הדלקת נר חנוכה מכל הידור במצוה אחרת? בכל מצוה חייב אדם להדר רק עד שליש (עיין שלחן ערוך אורח חיים סימן תרנ"ו), ואילו מי שמדליק באופן של מוסיף והולך, משתמש בנרות או בשמן בכמות כפולה ומשולשת שביום השמיני מגיעה לשמונה מאות אחוזים יותר מהמספק בנר אחד ליום?

ומיישב בהקדים דברי רב הונא במסכת שבת (כ"ג ע"ב): "הרגיל בנר - הויין ליה בנים תלמידי חכמים". ופירש רש"י: "דכתיב 'כי נר מצוה ותורה אור' (משלי ו, כג), על ידי נר מצוה דשבת וחנוכה - בא אור דתורה". נרות חנוכה הם, איפוא, מכרות זהב המפיקות תלמידי חכמים - רווחים כאלו אי אפשר להגביל את מדת ההשקעה בהם! **כשהשכר הוא בן תלמיד חכם, אין גבול לחובת ההידור וההשקעה.**

*

בהקשר זה הביא הגר"ן זצ"ל דין תורה מעניין שהתנהל בבית דינו:

לאותו דין תורה הגיעו נהג הסעה של תלמוד תורה והמלוה של ההסעה, כאשר סלע המחלוקת ביניהם: מי אמור לפתוח ולסגור את דלת ההסעה?

הנהג טען: "אני מרוכז בנסיעה. אין לי אפשרות להסב את תשומת לבי הנתונה לנעשה בכביש - לפתיחת וסגירת הדלת בכל עצירה".

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

כולם שוים לפני המקום

את הסיפור הבא סיפר הרב אהרן טויסיג שליט"א על אחיו רבי יעקב זצ"ל:

ארבע עשרה שנים מאוחר יותר, רבי יעקב נכנס לחנות במרכז גאולה בירושלים, ורואה לפניו אברך עבדקן בעל פאות עבותות מסולסלות, ולצדו כמה בנים ובנות לבושים בצניעות על טהרת הקודש.

בעוד רבי יעקב תר אחר מוצר מסוים, פנה אליו לפתע האברך ושאל אותו: "תגיד, אתה זוכר אותי?"

הביט עליו וניסה לזהותו, אך לשוא.

שאל אותו האברך: "אתה זוכר שפעם חיפשת בבאר שבע עשירי למנין ביום השנה של אביך, ומצאת בחור מגודל שיער שהסכים להצטרף למנין?"

"כן" אמר, "אתה מזכיר לי נשכחות".

"ובכן, אני הוא הבחור ההוא..."

נשמתו של רבי יעקב כמעט פרח מעוצמת ההפתעה. בדמיונו הפרוע ביותר לא היה מצליח לקשר בין אותו בחור פרוע ראש לבין האברך העבדקן שניצב מולו.

"דע לך" אמר האברך "שיש לך חלק מכריע במה שעבר עלי מאז. כשיצאתי מבית הכנסת התחלתי להרהר: הדתי הזה אמר לי, שגם אני חשוב לפני בורא עולם, והוא משתוקק לשמוע את תפילתי, וגם לתפילתי יש כח לפעול בשמים. אלו לא היו אמירות סתם כדי לרצות אותי, עובדה שהוא הסכים שאהיה חלק מהמנין שלו ביום השנה של אביו..."

"כששבתי לביתי" - המשיך האברך - "סיפרתי לאשתי על החויה שעברתי. אמרתי לה שבעקבות זאת התקבל אצלי מבט חדש על שומרי המצוות והדת. באותו יום, נזרע הגרעין הראשון. לאט לאט התחלנו לשנות את אורחות חיינו - התחלנו לשמור שבת, הכשרנו את המטבח, והשתתפתי בשיעורי תורה. בשלב הבא העברנו את ילדינו למוסדות לימוד חרדיים".

"ארבע עשרה שנה חלפו מאז. כיום אני שוקד על התורה וברוך ה' זכינו שביתנו הפך להיות בית של תורה על טהרת הקודש", סיים האברך את סיפורו המדהים.

במשך שנים רבות התגורר רבי יעקב בבאר שבע. באחת השנים, ביום האזכרה לאביו, בא לבית הכנסת כדי לעבור לפני התיבה בתפלת מנחה, אך באותה שעה היו בבית הכנסת רק תשעה אנשים.

כיון שהזמן דחק, יצא החוצה לחפש עשירי, אולם ברחוב לא נראתה נפש חיה.

והנה, עבר שם אדם חילוני, שערו מגודל ולבושו רחובי. ניגש אליו רבי יעקב וביקש ממנו להשלים מנין, אך הוא לא הבין על מה הוא מדבר.

הסביר לו בנועם, שכדי להתפלל בציבור צריכים עשרה אנשים, ובבית הכנסת יש כעת תשעה, ואם יצטרף - בזכותו יוכלו להתפלל.

"מצטער, איני מעוניין", משך הלה בכתפיו.

רבי יעקב לא התייאש, הוא ניסה לפרוט לו על נימי הרגש: "היום חל יום השנה לפטירת אבי, והתפלה והקדיש הם לעילוי נשמתו. אם תצטרף אלינו למנין, בזכותך תהיה לו נחת רוח בשמים".

הבחור התרכך, ובכל זאת היסס: "אבל אני לא יודע להתפלל".

הרגיע אותו רבי יעקב: "זה בסדר. אתן לך סידור, ואראה לך את הקטעים של התפלה".

אך הלה בשלו: "איך אתפלל אם אני לא דתי?!"

אמר לו: "לכל יהודי יש נשמה גבוהה, והקב"ה משתוקק לתפלות של כל אחד ואחד מאתנו. כל תפלה של כל יהודי - חשובה מאד בשמים".

הבחור שמע את הדברים, ונראה שהם הניעו מיתר בלבו. הוא נכנס בהיסוס לבית הכנסת, הגישו לו כיפה וסידור, פתחו לו את הסידור בתפלת מנחה - והתפלה החלה.

התפלל האיש מתוך הסידור במבוכה, והמתין בסבלנות עד שכל המתפללים יסיימו תפלתם. בתום התפלה ניגש אליו רבי יעקב, הודה לו בלבביות על

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

שאלה: האם כדאי לתת לתלמיד עונש כתיבה כגון להעתיק פרק קי"ט בתהלים וכדומה, או שמא הדבר עלול לגרום לו רתיעה מתהלים וכדומה?

תשובה: עדיף לתת שורה שיחזור עליה 20-50 פעם ולא יותר. בכלל פסוקים לא כדאי להעתיק כי בסופו של דבר ייזרקו לפת. והיה מורה אחד בחיפה שנתן לתלמידיו "עונש" להעתיק ספר מלכים, והכל הלך לאיבוד.

שאלה: כיצד ניתן להסביר לילד קטן שאסור לקחת דברים שאינם שייכים לו?
תשובה: תסבירו לו שאם יקח דברים שאינם שלו, יקחו לו גם דברים שלו. ולהמחיש לו את זה, אפשר לספר לו שהקב"ה מעניש על כך, עד שיבקש סליחה מחברו.

שאלה: מה דעת כת"ר שליט"א על מה שאומרים שלפי הקבלה אין ללבוש חולצה שכפתוריה בצד שמאל?
תשובה: אפשר ללבוש, וכך לבשנו בחו"ל. אין זו קבלה רק ע"פ חסידות.

שאלה: מדוע כשאומרים מזמור "יושב בסתר" במוצאי שבת ובחנוכה, כופלים פסוק "אורך ימים אשביעהו"?
תשובה: כי כך יהיו ק"ל תיבות כמנין "הכהנים" (עיין מגן אברהם ריש סימן רצ"ה).

שאלה: האם גם בערב שבת של חנוכה אומרים אחרי ההדלקה מזמור "יושב בסתר"?
תשובה: כן, אומרים לפני שהולכים לביהכ"נ להתפלל ערבית, ואין מאריכים בו יותר מדאי אלא מקצר ועולה.

שאלה: כתב הרא"ש במסכת שבת פרק במה מדליקין (סימן ט'): שמן הנותר מנר חנוכה עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו, מפני שהוקצה למצותו. עכ"ר. וכן נפסק להלכה. וקשה לי הרי במסכת מגילה (דף כ"ז ע"ב) אמרו "תשמישי מצוה נזרקין", ושמן תשמיש מצוה הוא, ומדוע צריך לעשות לשמן הנותר מדורה בפני עצמו?
תשובה: השמן הנ"ל הוקצה למצותו, שבכל משך חצי שעה מצותו הוא, אלא שכבה לפני הזמן. ועיין באחרונים סימן תרע"ז.

שאלה: כתב הבן איש חי (וישב אות כ"ו), שהנהיג לומר מזמור "שיר של יום" בימי החנוכה, מבלי לומר "השיר שהיו הלויים אומרים על הדוכן", כיון שלא היו אומרים שיר זה בבית המקדש. ע"ש. אם כן, מאיזה טעם הנהיג בכל זאת לאומרו?
תשובה: כנראה על פי הקבלה יש ענין מיוחד בשיר של יום. ומאידך לא ידוע לנו מה בדיוק אמרו הלויים על הדוכן בימי חנוכה.

שאלה: המתפלל בימי החנוכה מנחה וערבית לפני השקיעה, האם כשמגיע צאת הכוכבים חייב לקרוא קריאת שמע לפני ההדלקה, משום תדיר קודם?
תשובה: חייב לקרוא קריאת שמע לפני הדלקת נרות חנוכה, אם לא יעבור זמן חנוכה לכתחילה (כחצי שעה אחרי צאת הכוכבים). ועיין בשו"ת תפלה למשה ח"ב (סימן מ"ח).

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה
לע"נ יוסף יצחק ז"ל בן שושנה תבלח"ט

להצלחת פסח יוסף בן מלכה הי"ו

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל